

EGYETÉRTÉS

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, IV. HÍMZŐ-UTCA 1. SZ. KEZIRATOKAT VISSZA NEM KÜLDÜNK. CSAK RÉSZLETES LEVELEKET FOGLADUNK EL.

KIADÓ-HIVATAL: BUDAPEST, IV. HÍMZŐ-UTCA 1. SZ. HIRDETÉSEKET ÉS NYILTERBE VALÓ KÖZLEMÉNYEKET FELVEZŐ A KIADÓHIVATAL.

Az elnapolt parlament.

Az ülésnek közepén vagyunk. Közepén vagyunk az országgyűlésnek is. A múltból a jövőre mindig és biztosan következtetni nem lehet, de a múltnak jellemét, ha az befeljárt...

Az első ülészek eléggé eleven volt. Múlt a nemzet képviselőit és csaknem múlt a fájunk jelleméhez is. De csak latszólag. A szemlének élelenségét külső körülmények idézték elő a múlt ülészekben is.

Az első ülészek eléggé eleven volt. Múlt a nemzet képviselőit és csaknem múlt a fájunk jelleméhez is. De csak latszólag. A szemlének élelenségét külső körülmények idézték elő a múlt ülészekben is.

Ily körülmények most nem merültek fel, tehát a parlament vére még lassabban mozog, elméje még jobban elszenderült. Esméket föl nem idéik se egyiket, se másikat.

Pedig anyagban nem lett volna hiány. Ott volt a zsidókérdés, mely az egész nyáron át foglalkoztatta a közérteletet. Egy végére mehetetlen büntetés s itt-ott fellöbögtek orszákos kitörések elnyújtották a zsidókérdést az új ülészek kezdetéig.

Volt egyszer-kétszer korrupció-vita. Érdekes volt egy napig, vége szakadt a második napon. Senki se törődött vele a harmadik napon.

Volt egy kis szocialisztikus vita is. Nem munkaszüneti, hanem fórumu ur esett bele, mintha ezüst tálcán szervizvárnának fel paprikás szalonját. Világot mozgató kérdés ez most, de a mi parlamentünk közszellemének bégádságát nem tudta helyéből kiemelőitani még ez sem.

De nem tudta még a hármasszervezés sem. Oly példa történt alkotmányos politikai életünkben, melyet eddig nem láttunk. Egy politikus a barcoló ellenzék sorai közül egyenesen miniszteri székre ült le a kormányon.

Ha a Rómából Khinába küldött miszisionárius barát átmenne Budha hívei közé s ott boncizza vagy mandarinna válnék; az volna e tüneményhez hasonló. De a mi jó parlamentünkben a lefolyt őszi ülészek alatt még ez sem történt fel. Köcsönös nyilatkozatok, megtámadások, rekriminációk nem voltak magánban, sőt mintha csak természetesen talált volna mindenki, olyan szépen agyonhallgattak.

Ott van a költségvetés 22 milliárd hivatásos és 40 milliárd valóságos defecitit és egy néhány adóemeléssel. Ily költségvetés egykor oly vitákat idézett volna elő, melyek megremegtették a kabinet fundamentumait. Most pedig az általános vita eltartott három napig, a részletes vita pedig minden esetleg közelebbi egyéb dolgok egytől eltartott három héttig. Tíz év előtt épen háromnegyed eszen-

dőt fordított a parlament e három hetes munkára, pedig akkor se álltak pénzügyeink rosszabbul, sőt olyan rosszul se, mint most.

Nincs kezdeményezés se a kormányban, se a pártokban, se a közszellemben. Lomba tuzokként földön járnak az elmék s nem a magasságot keresik, mint a sasmadar. Nem rosz természet után is nyomozták a társadalom anyagi helyzetét; országunk állapotán nem örövendék senki, de azt se hiszi senki, hogy ez állapoton közönséges, mindennapi, megszokotti eszközökkel segíteni lehetne. Se azt az eszmét, se azt az embert, se azt az eseményt nem látja senki, mely az alkotmányban élő közszellem megfeneklett hajóját sziklatátna; szabad vizre taszítaná. Ez teszi csüggetté, bágyadozóvá politikai életünk összes elemeit.

Midőn ősszel összejött a parlament: a miniszterlelkő munkaprogrammot terjesztett elő. Sok hézaga volt ennek, de volt benne sok tárgy mégis, melynek törvényhozási elintézése szükséges is, hasznos is lett volna. Ezek közül egytellejegy sem intézték el — kivéve a költségvetést.

Igaz, hogy az ülészek fele, és pedig nagyobbik fele még hátra van. Januártól júniusig 5-6 hónap, melyből ha az ünnepi szüneteket elengedjük is: vagy négy havi munkaidő szabadon marad. Ennyi idő alatt sokat lehet dolgozni és végezni is. De hogy minő haszonnal, mekkora áldással: az attól függ, minő figyelmet fordít a munkára a parlament, s minőt különösen az ellenzék.

Ha egy költségvetési vitát be lehet végezni a nélkül, hogy a nagy többségnek egyetlen szónoka is bele menne a vitába s ha az ellenzék is pusztán bíráló szerepre vállalkoznak, a helyett, hogy eszméikkel, sőt kiképződött elvekkel állanak elő: akkor a munkában sok közönel nem lesz. Mert az alkotmányos parlamenti életnek előnye is haszna nem a meghozott, kész törvények minőségében van. Hiszen önkényuralom gyakran jobb szerves törvényeket alkot, mint a parlament. Hanem haszna abban van, hogy eszmék érlelőse, elvek mérközése, pártok nemes szenvedélyének kifejtése által magához s magával vonja a nemzet közszellemét s ez a parlament tényeit és vívmányait saját tényei és vívmányai gyanánt fogadják el s becsüli meg. Ilyenmő hasznat a mi parlamentünk ez idő szerint előidézni nem képes.

A parlamenten léha többség, a többségben Tisza Kálmán egyénisége uralkodik. Hatálna akkora, mint egy nagy emberé, gondolkodása és működési eszközei pedig olyanok, mint egy kis emberé. A svéd miniszter jelszava az volt, hogy kicsiny bölcseségével kőkormányozni a világot; Tisza Kálmán jelszava pedig az, hogy kicsiny dolgokban való ügyességgel kell kormányozni Magyarországot.

S bizony mondjuk, hogy ez idő szerint igaz van. Kicsiny miniszterek, kicsinyes eszközök, napról-napra való élelmesség: ebben van hatálsága is, hatalmának is lítica. Egy parlamenti ülészek se bizonyítják be ezt jobban, mint az a mily ma elnaplottott.

A kormánypárt és mersékelt ellenzék közt teljesen elmosódott az elvi válaszfalak s most követet az én példamát? Boldogok lehetnek most és mindenkor. Csak akarnak kellene... azönfölt minden tekintetben a te érdeked parancsolja így...

Léonide többet érdemel a közönel... és ezt ő is nagyon jól tudja... Megvevte, eltaszítja általa, meg kárpótlást keresne... — És hol találja azt? — Más szerelében... — A nőm megcsal! kiáltott fel Max.

Miért ne? Es ha egy szerelmi bűn elnézésre tarthat számot, ugy bizonyára az őve lenne az. A legszigorúbb erkölcsbírák is számba venne a bűnét az enyhítő körülményeket.

Trèves báró agyában különös gondolatok fogmozgattak meg. XXXII. Egy pillanat múlva azt válaszolta Max.

— Léonide tisztességos nő... — Igen, minden esetre, viszonzó az özvegy báróné, de még csak huszonkét éves. Az érzékenek ebben a korban parancsoló igények vannak és a szivnek szerelemre van szüksége. A férje által elhanyagolt fiatal nő hiába áll ellen a természet szavának, ereje kifogy a küzdelemben; annak a férfinak a hidegsége, kinek szeretnie kellene őt, vezetés tanácsadója neki és a bukás napja bekövetkezik, a nélkül, hogy csak sejteltébe is lenne róla... Azt pedig magad is ép oly jól tudod mint én, hogy te nem vagy Léonidenek való férj...

Max szemöldökét összevonva hallgatta anyját. Szavendő vonásai visszatükröztek felindulását. A megcsalt férj szerepe mindig nevetésgéneket tett szent nekét, és a nevetésgéneket félt.

Germaine de Trèves, ki inkább gondolt a maga érdekére mint a fiáéra, beható hangon folytatta: — Szerencsére még nincs késő, és csak akarnod kell, hogy a vesztély elhárítsd magadtól. Jöndulát, méltányosság, némi gyengédség, és Léonide bizonyonlag meg fog neked bocsátani...

— Egy pillantást velett az órára. — Azt pedig hánit tíz órá volt. Epen ebben az időben vezette Georges Neville Emile Auguy ügyvédet a lamorlayi kastélyba.

Léonide még nem fektüthetett le, mondá Max magában. Megyek vele békét kötni... Már említettük, hogy a báró lakoztalya és nejé a kastélynak két ellenközö szárnnyan volt, de az egyiket a másikhoz folyósó vezetett.

már a két pártón csak személyek küzdenek egymással s nem pártok és nem elvek. Ez az eredmény is e bágyadt parlamenti ülészek eredménye

Látogatásom Kossuthnál.

Olaszországi utam nagy ütt hagytott volna lelkeben, ha nagy hazánkfianak, Kossuth Lajosnak őszinte és mély tiszteletem ki nem fejezhettem volna. Turinba való jöveletemnek ez volt egyedüli célja. Ide megerkeztem f. é. december 9-én este, és mánap — ugyint vasnap 10-én — siettem a Via San Lazaro (ujabb elnevezés szerint: Via dei Mille) utcai 22. számú házat felkeresni. Nem ismervén a házi rendet, ezt kisse korán, t. i. reggeli fél 11 órakor tettem, azért beküldött látogatógyemre azt a választ kaptam, hogy Kossuth most fürdő vesz, de hogy engem 2 órakor igen szivesen fog látni.

Pontban a kitűzött időben megjelentem, és midőn hazánk történetének ezen egyik legkiváló alakja előtt állván, üdvözlélimet elmondám, Kossuth azokat köszönelnyilvánításával skáktá felbe, hogy neki munkáimat beüsdm, és azokról a legudvariásabb és leghízelgöb módön nyilatkozott.

Kérdezte római tartózkodásom célját és a tervezett munka minőségét. Aztán az ország állapotjáról tudakozódott. A kormány említésénél Kossuth azt jegyezte meg: Igen, de van-e magyar kormány? — Az azt hiszem hogy nem. Vannak a bécsi udvarnak Magyarországon agensei, a kik annak minden parancsát teljesítik, — de nincs kormány, mely a nemzet érdekeit képviseli. Ő csak azt látja, hogy a közös ügyek mindinkább szaporodnak, ezek pedig neki nem kelnek.

Megjegyzém, hogy az ország mostani állapotjáról, az ország mostani intézményeiről, különbözök lehetnek a vélemények, de abban nem lehet nézetkültség, hogy a mostani állapotok, összehasonlítva az ötvenes esztendő abszolutizmásával, nagy haladást tanúsítanak. An egyelőre még a legjobb intézményeket is feloldomnak, csak erősödnek nemzetiük. Ez pedig erősödők, ha nem is oly mértékben, mint óhajtanok és lehetne.

Kossuth erre azt válaszolta: „égy készséggel elismerem, hogy a nevelés és közművelődés terén nálunk igen orvendetes a haladás; ugy létszik, hogy nemzetiségünk is erősödik. A legkelmesebb meglepetéssel értesülök a napi sajtóból, hogy nálunk már minden irányban és minden tében vannak szakemberek, kik az ország díszére válnak. Számos nálunk a nagy reményekre jogosító successción, mindig új nevek támadnak, a társulatók szaporodnak, a tudományos munkásság közigyelmébrel, és méltánylást nyer; — de még is, ezek a közös ügyek.“ —

Egy kis szünet után azt kérde: „Hat az ön szülővárosa, Temesvár, magyarosodik-e?“ — Valószálat: Hazánkban az a mindennapi tapasztalás, hogy az, kit figyelemtettünk, hogy kötelezés és ellőnye tőle a magyar nyelv tanúságát megkívánja, ilyen választ ad: nem elég hogy gyermekeim magyarul tanulnak, most töltök óregieket is kivanjátok ezt? Az a válasz azonban már generatiók óta hangzik és félo, hogy a most magyarul tanuló gyermekek, ha megöregsznek, szintén úgy fognak okosodni, mint a mostani óregek. Csak így történelhet, hogy Temesvár, mely a jelen évben királyi várossá emeltetésének százados évfordulóját tartotta, csaknem oly német most is, mint száz évvel ezelőt, — legalább az ottani társadalom az. Eről meggyőződhetett az írók és művészek társasága, midőn jelen évi kirándulása alkalmával Temesvárt is utjába ejtette.

Szóba jött azután a horvát kérdés, Kossuth munkáimat fellelítetté, melyek ezzel foglalkoznak és megjegyzé, hogy fejtegetéseimet teljesen osztja.

— Az ön érvelése — ugymond — megdönthetlen, mint a matematika; adatai ellen semmi alapos nem lehet felhozni. De midőn ön munkájában rém is hivatkozott, meg kell mondandoni, hogy a pozsonyi országgyűlés küldöttségi operatumanak elvésztését nem kell sajnálnia. Az illető operatomból nem Bernát Zsigmond dolgozta ki, hanem én, és ugy hiszem, az még létezik azon irományok közt, melyeket nálam elköbzolván, Bécsbe vittek. Az említett operatomból két részre osztott. Az első részben ki volt mutatva — habár nem oly kimerítő alaposséggal, mint ön tette, — hogy Verőce, Posega és Széreny magyar vármegyék, és azokat nem illeti a Slavonia elnevezés. Ez operatum alapján és szellemében azután a nevezett három vármegyét csakugyan a magyar vármegyék közt sorolták fel az 1848. évi törvények. Az operatum második része a horvátok által folytonosan emlegtetett, de senki által nem látott statutarius joggal foglalkozott. Egyébiránt én az ön utóbbi munkáit behatóan tanulmányoztam, és mitután épen most Emlekirataim negyediki kötetén dolgozom, lesz alkalom a kérdésre tüzetesen visszatérni.

— Kellemtelen hatott réam nagy hazánkfianak történelmirolmi jártságja. A többek közt csak azt említem, hogy elembé tárta a Bathlyáni-féle Leges Ecclesiasticae című munkáit, és rámutatván az I. kötet 327. 328. lapján köztölt 1279. évi oklevélre, melyben a régi Horvátország fekvése ki van mutatva, azt kérdezte tőlem: „Ez az oklevél hátrazottan támogatja az ön érvelését Horvátországban a tengerpart melletti fekvésre nézve; és a Dráva-Száva közének magyar voltáról; de ön még sem hivatkozta rá. Van-e ezen oklevelnek valami bibéje? és ezért hallgatót róla?“

Kijelentém, hogy nem volt szándékom e közjógi tárgyat kimeríteni, mert ha arra törekszem, akkor vaslag kötet lesz belőle, és ez nem olyan könnyen járja be a közönség minden rétegeit, mint a mérsékelt terjedelmű füzet. A mit „a régi eltűnt vármegyék“ című munkában Horvátországról mondtam, távol sem kellett anyagi figyelmet, mint midőn ugyanazt egy alig hat ivnyi füzetben elmondtam. Az utóbbi kellett fel a journalistika figyelmet, nem a nagy kötetes munka. Elméltőtem nagy részben Gyurikovics és Palugyai ez irányu bizonyításait is, és inkább csak saját tanulmányaim eredményére szoritkoztam.

Kossuth tudja, hogy engem nemcsak a horvát sajtóban, hanem a zagrabi országgyűlésben is megvádatok, és jőzött nevetett rája, hogy egyik képviselő gyöngös szava szerint, daczára, hogy a zagrabi érsekbíróknak engem jó ideig „hízlalt“, mégis állást foglaltam el Horvátország ellenében.

Eszemeláncolatán fogva megjegyzém, hogy az érsek-bíróknak az „bírókörment“ egészen ártatlanu kellemtelenségekkel szenvetelt, azt téven föl róla a horvátok, hogy mitután munkám zagrabi látogatásom után megjelent, ő azt sugalmazta volna. Innét van, hogy Varasdrl egy német nyelven itt anonyon levelét kapott, mely így kezdődik: „Du feiger Pfaffe“, és további folyamában állítja, hogy ő és csekélységem a horvát házt elárultuk. Szende Béla néhai honvédmíniszter épen az időben Fümedől Zagrabbá jővén és a bíróköröt meglátogatóván, ő el méltánságos fölötti izgalma folytán, agyban fekvőnek talált. „Mondt meg Pestnek — ugymond az érsek Szendének — hogy miféle állapotban vagyok.“

Kossuth kérdezte, hogy a horvát kérdés milyen stádiumban van hazánkban. Elmondám, hogy nagy vívatszalásomra szől az eszmék tisztulása, és a való beismertésének megvárululása. Az egész sajtó, minden pártjának nélkül osztja nézetemet a horvátországi dolgokra nézve, de azon percztől fogva, hogy a Dráva-Száva közt Magyarországra számára reklamáltam, az ellenzék sajtó a mai fikcionalis állapotok orvoslását a mostani kormányt legsértőbb szavak kíséreltetben szorgalmazta. Ezt nem tartottam helyesnek, hisz végre nem a mostani kormány okozta a horvát sajtó állapotokat, hanem százados mulatsások, és nagy politikai hibák örökséget vette át. Csekély befolyásomat arra használtam, hogy az ellenzék néhány organumját az eddigi modor felhagyására kétért, mert hiszen örüljünk, hogy van hazánkban élelkérés, melyre nézve minden párt egyetért. A horvát kérdés megoldására két út vezet, de én csak az egyiket szeretném követni, és hogy

ezzen sikeresen haladhatunk, az időszertint kormány támogatását nem nélkülözhetjük.

Kossuth válasza erre az volt, hogy a kormánytól semmit nem reményl, mert ez tenni nem mer, midőn sejt, hogy Bécsben mit akarnak. Ime nem meri meg Frumét sem visszacsalni!

Kérdeztem, vajjon nem foglal-e álláspontját és javaslatát fejtegetni? az ő hatalmas szava mindig nagy viszhangerre fogta találni. Kossuth felfozásaim az ő betolyásáról szerényen mérsékelt, sőt megjegyzé, hogy ha ő bár mily ídőt jövásolna, azt mar csak azért fognak emleltözni, mert a javaslat tőle ered.

Az nehezen ugy fogna lenni, mondám. A nemzet elővélhetlen közönellett tartozik neki, ha egyebet nem tett volna is a házért, mint hogy 1848. évben megmentette a védtelen nemzetet azon gyászától, hogy a horvátok fővárosukat kézrekerítették. Ő lelkésitön a nemzetet ellentállásra, e vesztély elhárítatott. Mit mondott volna a kiltöld, mit a történelm, ha három ugynevezett horvát vármegyét a nagy Magyarországi fővárosként elfoglalták? De mitután jöhettek eszték, midőn nem oly léha kalandorral, mint Jelasicssal lesz dolgunk, világos, hogy a Drávát nem tekinthetjük az ország hátrálár, honnan kivált mar, rövid hadmuozlatot a főváros elérhetni.

Hazánk déli vidékének ügyei a panszlavinizm terére vezettek a beszédet. Kossuth azon nézetem van, hogy a nihilizmus terjedése Országoságunk több tartományra való felosztására vezet; de a tartományok vagy országok egymással konfoederációra fognának lépni.

Ez eventualitást, felelém, elő kellene segíteni, habár nem a nihilizmus útján. Azonban még a diplomacia oly tradíciókban fetreg, mint most, hasonló eredményre nincs kílátás. A diplomaciái körök eles látásiba legkisebb bizalmat sem lehet helyezni. Ezek a közpészertu judicium mértékét nem érik el sokszor. Innen a csekély respektus irántuk. Csaknem egy század óta hangzottak át az axiomák, hogy Országoság Konstantinápoly felé gravitált, sőt azt mondták, hogy gravitálnia kell. Ha ez így volna, akkor a jog is Országoság részén volna. Ez a hirdelt diplomatia vakon elfogadja és utódórtódórá szallítja a tant, hogy Országoságunk terjeszkednie kell és annak megakadályozására nem tesz semmit. Pedig Országoság minden európai államura nézve vesztély.

Szóba jött a vármegyék adminisztrációjának szabályozása, mely már a lathataron mutatkoz és kiemelttel Grünwald Béla képviselő érdemeit e kérdés tisztázásában, hibáztatván eljárásában csak azt, hogy túlságosan hangsúlyozta, mennyire fogna az új rendezés nemzetiségünkhöz javára válni.

Kossuth ez ügyre nézve bővebben nem nyilatkozott és mitután észrevettem, hogy harmadfél óra az ő fasciniró jelenlétében perczeni sebességgel eltűnt, búcsuzni készültem. De mielőtt ezt tettem, azal megitzélt Kossuth, hogy esti 7 órára cbedre meghívott.

A kitűzött időben nagy hazánkfít fia Lajos és huga Ruttkayné társaságában találám. Beszéd közben öregsége ellen panaszkodott, mi által azonban, ugymond, nem teti állapotomat értem. A munka már most nehezezem esk. Ime itt van Pest-vármegyének bizonyosan ön által is ismert, hozzámm intezteli levele, és még nem tudtam magamat válaszalására elhatározni.

Eszembe jutott, hogy e nagy férfi, midőn 1848. évi szeptember havában valamelyik országos ülésben gyöngékedve vett részt, érezven közremökölésnek szükségét a haza megmentésében, így kiáltott fel: „és én most nem akarok beteg lenni.“ Ezért azt meglikáztam most: Nem kell meglikáznom éreznie. Ne essék azon hibába, mely fővárosunkban nekem mindig feltűnt, hogy t. i. oly gyakran veteránoknak szeretik magukat nevezetni, kik alig érték el az ötvenes kort. Kereskedők, iparosok oly korban nyugalmiba helyezkednek, midőn szerzett élettelapostálásaikat még legjobban érvényesíthetnék. Az irodalom és politika terén hasonlóképe vannak. pedig a művelt külföldön ez másképe van. Ott van Humboldt Sándor, Hugo Viktor és számos más szellemi nagyság példája, bizonyítván, hogy az életkor leg-

Kilépett szobájából a folyósóra, mely másik végével Léonide lakoztalyát érte s gyertya nélkül indult meg.

Alig néhány lépés után megállt. Különös dolog! Sítve összeszorult és forró cseppek törtek elő halántékaim.

Tán véletlenül szerelmes leszek feleségembe? kérde magában.

Mosoly, némileg talán gyunos mosoly ül ajkaira s folytatja utját, jól ügyelve, hogy léptei zajt ne keltsenek.

Mikor Léonide ajtajához ért, megint megállt, de már most nem azért, hogy amaz érzelm felett tüdődjék, melyet érezt vagy éreznit vett.

Trèvesné szobájából egy hang hatott ki — egy férfi hangja.

Ily késő éjjel ki lehetett a fiatal nő szobájában? Kedvese?

Ily gyorsan felszárt volna be az özvegy bárónénak fenyegető jölszede?

A vér, erőszakkal küzvetve a szivből, elaraszta Max agyát.

Nyomban az a gondolata támadt, hogy ráveti magát az ajtóra, befeszíti, ha ellenállást talál, és igazságot tesz...

Majd higgadtabb eszméi támadtak és leélt az erőszakról.

Mit tudhatott? Miről volt bizonyos? Sápadtan, alig bírna magával, rátette lábát a szoba küszöbére és állálval a falnak támaszkodva, oda hájtá fület a kuleslyukhoz.

Már most jobban kivethette a férfihangot. Max figyelt.

Nem késtem meghívására megjelenni kedves gyermekem, mondá Auguy, mert az ügy, melyben velem értekezni kívánt, bizonyonlag sürgös. Ismerem én az íjálalmát s el voltam készülve a könyvre, melyeket foljni látok.

Ki beszélhet így? kérde magában a báró, nyugtatva e szavak által és látva, hogy a házasságtörés réme ködönt oszlik el.

Léonide csak zokogással válaszolt Auguy szavaira. Az ügyvéd így folytatta: — Ne sirjon, kedves gyermekem... A perczek drágák... ön boldogtalan... — Igen, ő igen... boldogtalan, nagyon boldogtalan vagyok!

Trèves ur megalája őnt? — Jobban szeretném, ha megenném. (Folytatása következik.)

TRÉVES BARÓNÉ.

IRTA: XAVIER DE MONTÉPIN.

Fordította: Somogyi Ede. 30

(Folytatás.)

Itt van anyám, ki őnt szeretti, daczára annak, hogy Desfontaines asszony oly csunyalú járt el vele szemben... Mi hiányzik önnek? Épenséggel semmi... Tudja magát tehát boldognak és ne panaszkodik.

Léonide végig hallgatta ezt a hosszú beszédet, elnémultva szíve dolóságát és visszafogva könyreit. Ezek a hideg és kereszt szavak, melyek simasággal sértették, felvilágosították őt.

— Léonide, hála az égnek! kiáltott fel az özvegy báróné, színllett gyengédséggel kitéakvá, és óvjon isten attól, hogy meghalni lássalak! Inkább haljak én meg! De nem tagadhatsz, hogy vannak kegyetlen veletlenekek, váratlan esetek... Hisz csak három hete annak, hogy egy ily véletlen a sir szélére hozott...

Max komoran viszonzá: — Lucien d'Harblay! megmentett... — Minden bizonyonlag! legyen érte álova!... de ha nem sikerült volna neki, mi lett volna én belőlem? kétségkívül küzdött volna e házban az, kinek jogot adtnak arra, hogy gyűlöljön bennünket.

— Ön csak magára gondol, anyám, szakítá őt felbe a fiatal ember fokozott keserűséggel. — Kell magamra gondolnom, mitután te, fiam, úgy látszik, megfedelkezel rólam! ily végteljes eset kedvre esnék Léonidenak, s én a mulatban semmit sem tettem a végből, hogy Léonide rokonzenvét biztosítsam magamnak.

— S ezt a rokonszenvét azért keresi most, hogy jövejét biztosítsa... — Nem keresek egyebet a te boldogságnadnál... Házasságod elején Léonide puha visz volt, melyet kedved szerint idomítottál volna. Meg ma is fiatal, szép, oly tulajdonságai vannak, melyet az óvénél aristokratikusabb családban talán nem találál volna. Meg van benne a vágy neked tetzési, az akaral téged szeretni. Azonföltül óriási vagyona van... Mit kívánhattál egyebet?

— Ön nem beszélt mindig így, anyám. — Igazságtalan voltam, ha nem beszéltem így. — Kisse későn ismeri be. — Igaz, de jobb későn mint soha... Miért nem

